

*I. В. Застрожнікова,
кандидат наук з державного управління, доцент,
Мелітопольський відокремлений підрозділ
Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій*

МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОСВІТИ

I. V. Zastrozhnikova

METHODS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF EDUCATIONAL DEVELOPMENT

Стаття відображає теоретичне бачення ефективних методів управління розвитком освіти. Процес управління розглянуто з точки зору усіх можливих учасників освітнього процесу, та їх дії щодо реформ цього процесу. Детально розглянуто усі можливі методи і форми управління освітою, як адміністративні так й економічні (податкові, бюджетні та інші). Відображено зв'язок методів с об'єктом та суб'єктом управління. Ретельно розглянуто визначення методів з їх соціальної природи. Виділені й соціально-психологічні методи. Враховано зв'язок між методами та законодавством, та їх закріплення у роботі освітньої сфери. Зроблені висновки щодо зв'язку цих методів один до одного в Україні, їх схожість та необхідне розділення. Їх властивості, як економічних й вольових, так і соціально-психологічних.

This article reflects a theoretical vision of effective methods for managing educational development. The management process is considered from the perspective of all possible participants in the educational process, and their actions regarding the reforms of this process. All possible methods and forms of educational management, both administrative and economic (tax, budgetary and others) are considered in detail. The communication between the methods and the entity is displayed. Definitions of methods for their social nature are carefully considered. Selected and socio-psychological methods. The connection between methods and legislation and their consolidation in the field of education are taken into account. The conclusions about the connection of these methods to each other in Ukraine, their similarity and the necessary separation. Their properties, both economic and volitional, and socio-psychological.

Public administration is a key concept in education, and it plays a vital role in ensuring that educational policies and their implementation proceed smoothly from top to bottom, that is, from the ministry of education to the grassroots. It also provides leaders with a platform to understand the educational challenges that grass-roots people face.

The purpose of the article is to a concrete picture of the fact that public administration helps to plan and develop appropriate educational policies conducive to the development of education. In addition, it allows education administrators to develop a strategy for providing education to the public. Public administration methods are very important for the planning and development of education, and also allows state administrators to design and develop a

curriculum that prepares students for public service. However, if there is no strategy for implementing plans and policies, nothing can be achieved.

To summarize, we can observe and note that public administration methods are crucial for managing the education sector. In addition, the use of state management methods led to the decentralization of the education sector, and we have witnessed the unhindered passage of education. Moreover, in order to end with an important observation, the Ministry of Education plans to develop a curriculum, and the responsibility of administrators is to plan and formulate a strategy for implementing the plans.

Ключові слова: *методи управління, освіта, розвиток.*

Keywords: *methods, management, education, public, development.*

Постановка проблеми. Актуальною і важливою залишається проблема впровадження і розробки методів регулювання в гуманітарній сфері. Методи управління освітою, на відміну від принципів управління галузі освіти, котрі є фундаментальними (принципи не обирають – ними керуються), – це варіативні способи реалізації в процесі управлінської діяльності принципів наукового управління освітою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У розвиток дослідження методів державного управління розвитком освіти в Україні вагомий внесок зробили вчені Бесчастний В. М., Дзвінчук Д., Застрожнікова І. В., Жабенко О. В., Зайченко О. І., Каленюк І. С., Кремень В. Г., Крисюк С. В. та інші. При цьому, великий внесок до розгляду цього питання, зробили створені Державною націоналі програми, щодо розвитку освіти у цілому, які також потребують додаткового та різнобічного вивчення.

Постановка завдання. Суть цієї статі виключно в теоретичному відображенні методів Державного управління розвитком освіти, їх властивості та зв'язок один до одного. Та надання короткої інформації про методи державного управління у цілому і, нарешті, прийти до висновку.

Виклад основного матеріалу. Зростаюча відповідальність уряду за ці роки створили хвилювання і увагу до вивчення процесів і структур уряду через державне управління. Крім того, уряд поставив акцент на державному управлінні освіти. Це призвело до введення державного управління в школах, коледжах, університетах, щоб підготувати учнів до державної служби, тому що державне управління вважається ключовим фактором національного розвитку на будь-якому рівні [1, с.55].

Перш за все, ми починаємо з адміністрації, тому адміністрація - це процес організації установи, яка може бути школою в правильному напрямку для досягнення певних цілей. Отже, «адміністрація» відноситься до управління ресурсами в громадських організаціях ефективним і дієвим способом, який допомагає організації досягти своїх цілей і завдань. Однак адміністрація - це спільна людська робота по досягненню загальних цілей. Більш того, в цілому все вказує на одне і теж, що досягнення певного рівня успіху, а з іншого боку, освіта - це процес, який здійснюється установами. Тому, освіта повинна бути організована в певній структурі для досягнення поставлених цілей.

Державне управління розглядається як громадське керівництво державними справами, безпосередньо відповідальна за дії виконавчої влади. Це просто означає, що державне управління - це діяльність, яка стосується чи допомагає державним адміністраторам управляти ресурсами і реалізовувати їх цілі, а також строго дотримуватися правил, процедур, положень, формулювань політики, реалізацій і так далі. Державне управління займається організацією політики та програм уряду і поведінкою посадових осіб, які несуть відповідальність за цю поведінку.

Державні адміністратори є державними службовцями, і їх роль включає планування, організацію, реалізацію, управління, керівництво, координацію, складання бюджету і т. д.. І це спостерігається у всіх урядових департаментах та агенціях, включаючи сферу освіти. Однак державне управління включає такі підпілля, як аналіз політики, громадську організацію, управління персоналом, аналіз політики та громадську етику.

Планування дуже важливо в освіті і в будь-якій організації, тому що воно описує, з чого почати, орієнтацію сектора освіти і цілі. Це дає конкретну картину того, що методи державного управління допомагають державним адміністраторам планувати і розробляти належну освітню політику, що сприяє розвитку освіти. Крім того, це дозволяє адміністраторам освіти розробити стратегію надання освіти населенню.

Ще один аспект державного управління, який використовується в освіті. Це структура, яка показує порядок виконання таких речей, як ієрархії. Однак для того, щоб все було добре, вони повинні бути організовані. Це дає уявлення про те, що для підтримання авторитету і керівництва адміністратори повинні займати різні посади в сфері освіти, і в цьому сенсі ми бачимо систему ієрархії, починаючи від міністра освіти до низового рівня. Крім того, це показує потік інформації в систематичному порядку і порядку

ведення справ. Проте, ієрархія може бути проблемою, якщо вона не перевірена належним чином, в тому сенсі, що вона може привести до експлуатації тих, хто знаходиться на більш низькому рівні, якщо не буде діяти за принципом державного управління. Інший аспект полягає в тому, що потік інформації може бути направлений в одну область, яка є низхідною. Однак потік інформації повинен бути зовсім іншим.

Організація призводить до координації і є ключовим аспектом у розвитку сектору освіти. Існують різні відділи освіти, які повинні працювати разом для досягнення однієї спільної мети, і це призводить до поділу праці, що полегшує подальше виконання. Чітка і правильна картина видна в тому, як працює освіта. Наприклад, секретар районної ради відповідає за управління освітою в районі і підзвітний секретарю області і міністру освіти. З цієї ілюстрації ми бачимо, що існує координація і поділ праці, що дозволяє спростити роботу і прискорити прогрес.

Державне управління є ключовою концепцією в освіті, і воно відіграє життєво важливу роль в забезпеченні того, щоб освітня політика і її реалізація проходили плавно зверху вниз, тобто від міністерства освіти до низового рівня. Він також надає керівникам платформу для розуміння освітніх проблем, з якими стикаються люди на низовому рівні.

Методи Державного управління зачіпають практично всі аспекти, безпосередньо пов'язані з розвитком будь-якого роду. Контроль і управління людськими ресурсами також входить в сферу державного управління. Це стосується не тільки методів управління працівниками, а й окремих працівників в їх соціальному житті. Це оприлюднило картину, що державне управління допомагає в управлінні людськими ресурсами в секторі освіти, а також показує, як державні службовці, які є працівниками, повинні вести себе, щоб забезпечити розвиток освіти. Державне управління дозволяє директорам встановлювати освітні стандарти і розробляти шкільні правила і процедури, а також наймати і контролювати всіх співробітників в школі. Принципи розробляються в програмах навчання персоналу і відстежують і оцінюють вчителів, а також усіх інших співробітників.

Міністерство освіти і науки тісно взаємодіє з усією системою виконавчої влади та її вищою ланкою – Кабінетом Міністрів, для реалізації покладених на нього завдань. Однак не менш вагомою частиною є співробітництво із законодавцями, професійними експертами, інтернаціональними установами, тощо.

Проте чи не суттєвим покликом часу є необхідність налагодити конструктивне спілкування з суспільством, котрий і є центральним покупцем освітніх «послуг і товарів». Оскільки без відповідного порозуміння з усіма учасниками освітнього процесу будь-які вдалі реформи неможливі у цій сфері [2].

Методи і форми регулювання освітою можуть бути систематизовані як адміністративне, економічне та фінансове регулювання. Можна віднести до адміністративного регулювання такі форми і методи: нормативно-правове регулювання освіти, державну власність і державний сектор в освіті. Вираження державної монополії в освіті, проявляються у формах атестації, акредитації та ліцензування, залучаючи контроль якості освіти, державні вкладення у розвиток освіти.

В фінансову та економічному слід виділити такі форми регулювання: податкове регулювання освіти, альтернативні форми фінансування освіти, бюджетне фінансування освіти, регулювання ціноутворення на ринку послуг і товарів освітніх закладів, тобто, резерв визначених інструментів та методів державного регулювання освіти доволі великий. Проте більшість з них перебувають на етапі внутрішнього суперечного становлення, проходять стадію обрання найбільш витривалих і оптимальних моделей та алгоритмів, часто протидіючих один одному. Складність формування практичних інструментів управління освіти посилюється тим, що сама освіта як соціальний, економічний інститут зазнає процесів розвитку та трансформації власного змісту, який носить деструктивний характер.

Такі характеристики властиві державним методам управління освітою (вони відображають зв'язок об'єкта управління з суб'єктом):

1) методи – це засоби впорядкування, організації процесів, що здійснюються в системах управління (прийоми, за допомогою яких досягається загальна мета спільної діяльності людей);

2) методи управління є найбільш активною і гнучкою частиною у системі управління;

3) метод – це спосіб реалізації управлінського впливу суб'єкта управління на об'єкт (впливу однієї людини на іншу, одного колективу на інший, однієї людини на колектив і колективу на людину);

4) методи управління мають альтернативний характер, вони є інструментом державної освітньої політики.

Незалежно від спрямованості і змісту методи управління є:

1) об'єктивною організаційною формою, під якою розуміється вид впливу, тобто індивідуальний наказ (припис) або правило (норма) поведінки;

2) характером впливу (прямий безпосередній і непрямий вплив шляхом створення умов стимулювання або обмеження), способом впливу (колективний, індивідуальний, колегіальний) часовою характеристикою (короткотерміновий, довготерміновий), стратегічним і тактичним характером [2, с.14-18].

Значення методів державного управління освітою визначається їх соціальною природою. Суб'єкти державного управління використовують методи впливу для здійснення реалізації функцій і завдань суспільства, держави, вирішення соціальних, економічних та інших завдань.

З досвідом розрізняють загальні методи керування освітою і методи місцеві, котрі притаманні для окремих підсистем освітньої сфери, окремих органів керування. Такі методи управління також іменують

прийомами управлінської діяльності. Систематизацію методів управління проводять на розбіжних основах: за організаційною формою, за значенням та ін.

Є двійка універсальних засобів впливу на волю і свідомість людей: примушування та переконання. Такі методи є загальними для соціального управління.

Поміж усіх різних методів виокремлюються соціально-психологічні, організаційно-адміністративні, економічні та комплексні. Виділяються методи непрямого та прямого управлінського впливу. Непрямий метод характеризується тим, що за допомогою суб'єкта управління здійснюється вплив на інтереси об'єкта управління і при цьому суб'єкт отримує бажаний ефект здійснення діяльності. Об'єкт управління опиняється в таких умовах, в яких його діяльність регулюється та стимулюється відповідними економічними засобами (такі засоби мають переважно матеріальний характер). Вплив який здійснюється прямим методом, характеризується вузьким безпосереднім впливом суб'єкта управління на діяльність, а також на поведінку керованих об'єктів. Суб'єкт управління приймає відповідне рішення, здійснення якого є обов'язковим, а якщо об'єкт управління не виконає умови рішення, понесе за собою негативні наслідки. Саме через це, ці методи отримали назву «адміністративні». Також, в управлінні часто користуються такими методами – психологічно-морального впливу на індивіда і тому, виділяється окрема самостійна група психологічних та соціальних методів управління [3, с.8-15].

Методи керівництва та методи управління освітою дуже схожі, але все ж таки їх необхідно розрізняти. Методи управління освітою – це засоби впливу суб'єктів управління на об'єкти управління з ціллю досягнення мети управління, а методи керівництва освітою – це способи впливу керівників органів управління на робітників, котрі здійснюють виконання поставлених цілей. Отже, розгляд наведених визначень демонструє, що методи керівництва та методи управління взаємозалежні, реалізують загальні цілі та мають загальну основу.

Адміністративні управлінські методи управління освітою – ці методи можна охарактеризувати такою фразою «влада – підкорення», тобто відносинами впливу суб'єкта управління на керований об'єкт, які характеризуються підкоренням волі керованого, волі керуючого. Суб'єкт управління в межах своїх повноважень односторонньо за допомогою відповідних форм виражає свою владну волю, видає обов'язкові для здійснення розпорядження, які об'єкти управління зобов'язані здійснювати. Значення змісту цих розпоряджень являють настанови суб'єкта управління про те, якими способами і в які строки необхідно виконати або від здійснення яких дій потрібно втримуватися. Отакі методи являються необхідними в умовах погодження зусиль, підтримання дисципліни та порядку, досягнення цілей управління. Найбільш чітко відображається «владна» природа управлінської діяльності вданих методах. Такі методи дають спроможність суб'єктам управління безпосередньо впливати на об'єкти, добиваючись при цьому потрібного підкорення. Утім це не вимикає вплив на об'єкти управління з врахуванням їх інтересів. Наукове керування передбачає врахування керованих інтересів при впорядкованих управлінських обставин.

В діяльності управління все більш часто застосовується практика попереднього обговорення управлінських проектів та рішень на зборах колективів, нарадах, засіданнях колегій, погодження і візування проектів, рішень. Таке прийняття рішень часто утворює позитивне міркування колективу. Адміністративні методи які приймаються та здійснюються вольовими рішеннями, порівнюють із волюнтаризмом, котрі по змісту являються антиподами адміністративних методів керування. Останні тією чи іншою мірою використовуються скрізь, де здійснюється управління.

В умовах розвитку економічних методів управління важливою залишається чітка організація управління (організаційна), різноманітна розпорядча діяльність.

Адміністративні методи за своєю формою та методом викладу інформації поділяються на: адміністративно-організаційні та адміністративно-правові методи. Адміністративно-правові методи характеризуються наявністю державно-владного юридичного характеру. Виражені у правовій формі розпорядження та вказівки суб'єкта управління, мають обов'язковий характер для усіх об'єктів управління. Виконання цих розпоряджень гарантується впливовою силою країни. Адміністративно-організаційні методи забезпечують згуртованість дій об'єкта та суб'єкта управління, їхнє взаєморозуміння в ході рішення практичних задач. Застосування даних методів дає спроможність:

- 1) організувати систему управління;
- 2) нейтралізувати фактор, який заважає менеджменту, виявляти творчу ініціативу в управлінні.

Соціально-психологічні методи – це методи впливу суб'єкта управління на об'єкт управління – окремих працівників, колективів, які базуються на об'єктивних законах психології та соціології, які здійснюють вплив на роботу об'єктів управління з урахуванням групової психології (колективних відносин, настроїв групи, колективної думки), особливостей психології різноманітних громадських груп, а також окремих індивідів. Цей метод спрямований на створення в колективах зручного, стійкого, сприятливого морального та психологічного клімату, котрий сприяє успішному вирішенню поставлених задач [4, с. 219].

Методи управління, переважно соціально-психологічні спрямовані:

- 1) Забезпечити соціальний захист працівників;
- 2) Збільшити або покращити культуру спілкування між працівниками;
- 3) Створити сучасну, високорозвинуту сферу послуг;
- 4) Зміцнити здоров'я та емоційний стан людини;
- 5) Посилити турботуродина, та інші.

Дані ознаки соціально-психологічних методів закріплені в законодавстві, яке налаштовує роботу освітньої сфери. У разі невиконання гарантій соціального захисту працівників посадові особи несуть відповідальність, встановлену законодавством.

Психологічні методи управління впливають на взаємовідносини між людьми шляхом створення працездатного колективу з оптимальним психологічним кліматом. Будь-яка трудова діяльність здійснюється на основі формування психіки людини, уваги, подоби, мислення та інших психічних якостей. Психічний стан людини впливає на результати як її праці, так і діяльності колективу.

Економічні методи впливу – це способи (засоби) досягнення цілей управління на засаді реалізації вимог економічних закономірностей. Вони відрізняються від інших методів непрямим характером впливу. Значно важче визначити дієвість економічних методів управління. Економічними є методи, за допомогою яких здійснюється матеріальне стимулювання колективів, окремих працівників. В галузі освіти економічні методи управління мають обмежене використання: освіта, як правило, фінансується за рахунок Державного бюджету, не має об'єктивних умов для застосування кредитів, політики податків[5, с. 105].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, в нашій країні є такі методи Державного регулювання розвитком освіти: організаційні, соціально-психологічні, адміністративні, економічні та комплексні. Всі ці методи взаємозалежні, взаємопов'язані, будь-якому з цих методів можуть бути притаманні такі властивості як: економічний зміст, вольовий вплив, та соціально-психологічна взаємозалежність. Зазвичай в Державно управлінській практиці, методи не застосовують окремо один від одного.

Підводячи підсумок, ми можемо спостерігати і відзначити, що державне управління має вирішальне значення для управління сектором освіти в Україні. Причина полягає в тому, що державне управління охоплює кожен аспект, який веде до розвитку з точки зору управління і організації, які включають в себе управління такими речами як: адміністрування, об'єднання, планування, що є дуже важливим фактором, що сприяє покращенню будь-якого розвитку. Державне управління складається з усіх тих методів, які мають на меті виконання або забезпечення дотримання державної політики. Крім того, використання державного управління призвело до децентралізації сектора освіти в Україні, і ми стали свідками безперешкодного проходження освіти. Більш того, щоб закінчити важливе спостереження, Міністерство освіти розробляє навчальну програму, в якій обов'язком адміністраторів є планування і формулювання стратегії для виконання планів.

Список літератури.

1. Sychenko V. V. Mechanisms of reforming the education system in Ukraine / Innovations in science and education: challenges of our time / [collection of scientific papers; edited by Maryna Dei, Olga Rudenko]. – London : IASHE, 2016. – P. 41–42.
2. Бесчастний В. М. Пріоритети подальшого розвитку державного управління в галузі освіти / В. М. Бесчастний // Держава та регіони. - 2008. - № 4. – С. 14-18.
3. Кремень В. Г. Філософія освіти XXI століття / В. Г. Кремень // Вища шк. - 2002. - № 6. - С. 8-15.
4. Ніколаєнко С. М. Освіта і наука: Людський потенціал / С. М. Ніколаєнко // Освіта - 2003. - С. 219.
5. Каленюк І. С. Економіка освіти / І. С. Каленюк // Знання України - 2003. - С. 105.

References.

1. Sychenko V. V. Mechanisms of reforming the education system in Ukraine / Innovations in science and education: challenges of our time / [collection of scientific papers; edited by Maryna Dei, Olga Rudenko]. – London : IASHE, 2016. – P. 41–42.
2. Beschastnyj V. M (2008), “Priorities for further development of public administration in the field of education”, *State and regions*, vol. 4, pp. 14-18.
3. Kremen' V. H. (2002), “The philosophy of education of the 21st century”, *High school*, vol. 6, pp. 8-15.
4. Nikolaienko S. M. (2003), “Education and Science: Human potential”, *Education*, vol. 1, pp. 219.
5. Kaleniuk I. S. (2003), “Economics of Education”, *Knowledge of Ukrain*, vol. 1, pp. 105.